

Heeft talentontwikkeling betekenis voor eigen kracht?

Judith Metz

Jeugdbeleid

ISSN 1873-9482

Volume 8

Combined 3-4

JEUGDBELEID (2014) 8:79-86

DOI 10.1007/s12451-014-0063-1

Your article is protected by copyright and all rights are held exclusively by Bohn Stafleu van Loghum. This e-offprint is for personal use only and shall not be self-archived in electronic repositories. If you wish to self-archive your article, please use the accepted manuscript version for posting on your own website. You may further deposit the accepted manuscript version in any repository, provided it is only made publicly available 12 months after official publication or later and provided acknowledgement is given to the original source of publication and a link is inserted to the published article on Springer's website. The link must be accompanied by the following text: "The final publication is available at link.springer.com".

Heeft talentontwikkeling betekenis voor eigen kracht?

(Dis)continuïteit in beleid

Judith Metz

Intro

Tijdens de economische hoogconjunctuur midden jaren negentig wordt talentontwikkeling de centrale opdracht voor het lokale jeugdbeleid. Vijftien jaar later mogen jongeren het tijdens de economische crisis zelf uitzoeken onder de noemer van eigen kracht. Zijn publieke middelen toentertijd te gemakkelijk uitgegeven of is het nodig om nu meer te investeren in talentontwikkeling?

Dit artikel zet op een rij wat de waarde is van talentontwikkeling met jongeren voor het hedendaags lokaal sociaal beleid (inclusief jeugdbeleid).

De meeste aandacht in het lokale jeugdbeleid gaat begrijpelijkerwijs uit naar de transitie van de jeugdzorg. Vergeten wordt dat jeugdbeleid behalve de jeugdhulp die in het kader van de Jeugdwet wordt gedecentraliseerd, ook het preventieve jeugdbeleid omvat. Daarnaast hebben jeugdigen te maken met het welzijnsbeleid, veiligheidsbeleid, sport- en cultuurbeleid, onderwijsbeleid, en arbeidsmarktbeleid. Als gevolg van de heroriëntatie op de verzorgingsstaat, is het overheidsbeleid bovendien sterk in beweging.

Aanleiding voor de grootschalige veranderingen in het overheidsbeleid is dat de Nederlandse verzorgingsstaat onder druk staat. De vergrijzing, het nog steeds toenemende zorggebruik en de hogere kosten voor de zorg maken de verzorgingsstaat in de toekomst onbetaalbaar. Ook is er kritiek op het functioneren van de verzorgingsstaat: huiselijk geweld, incidenten in de jeugdzorg en misbruik in de kinderop-

Youth Spot wordt mogelijk gemaakt door de welzijnsorganisaties Combiwel, IJsterk, Dock, Streetcornerwork, Youth for Christ the Mall, SMD en de opleidingen Roc Top, Roc van Amsterdam en de Hogeschool van Amsterdam.

J. Metz (✉)
Amsterdam, Nederland
E-mail: j.w.metz@hva.nl

Nieuwe WMO (van kracht per 1.1.2015) heeft drie taken:

1. Het bevorderen van sociale samenhang, mantelzorg, vrijwilligerswerk, de toegankelijkheid van voorzieningen, diensten en ruimten voor mensen met een beperking, de veiligheid en leefbaarheid in een gemeente alsmede het voorkomen en bestrijden van huiselijk geweld.
2. Het ondersteunen van de zelfredzaamheid en de participatie van personen met een beperking of met een chronisch psychische of psychosociale probleem, zoveel mogelijk in de eigen leefomgeving.
3. Het bevorderen van beschermd wonen en maatschappelijke opvang. (Wetstekst Wmo 2015).

vang maken pijnlijk duidelijk dat niet alle kinderen en jongeren in Nederland veilig en gezond kunnen opgroeien (Metz 2011c). De rijksoverheid onderneemt diverse pogingen om de verantwoordelijkheden tussen overheid-samenleving-burgers anders te verdelen (Metz 2009). De invoering van New Public Management is het antwoord op de economische crisis van de jaren tachtig. Decentralisering moet bijdragen aan het realiseren van samenhang. De veiligheidsmaatschappij vormt – met succes overigens – het antwoord op de eerder groeiende criminaliteit en de behoefte aan risicobeheersing. Met activering hoopt de rijksoverheid de groeiende afhankelijkheid van de overheid te doorbreken (Metz 2011c).

Een voorlopig sluitstuk van de heroriëntatie op de verzorgingsstaat is het van kracht worden van de Wet maatschappelijke ondersteuning in 2007 gecombineerd met de aanstaande transitie van AWBZ en Jeugdzorg en de invoering van de Participatiewet. De Wmo vormt het kader voor alle beleidsvelden in de sociale sector – inclusief het jeugdbeleid. Inzet is dat mensen meer zelf gaan doen en onderling gaan oplossen, zodat er minder gebruikgemaakt gaat worden van de relatief dure, professionele en gespecialiseerde zorg.

Talentontwikkeling in beleid en praktijk

Tot voor kort was talentontwikkeling de centrale opdracht voor het preventieve jeugdbeleid (Metz 2011a,b). In antwoord op individualisering, voortijdig schoolverlaten, jeugdwerkloosheid en jeugdcriminaliteit gaat het jeugdbeleid zich midden jaren negentig van de vorige eeuw richten op het bevorderen van kansen en het voorkomen van uitval (Gilsing 2005). Hoop is, juist wanneer jongeren minder makkelijk meekomen of zelfs dreigen uit te vallen, dat door het actief aanbieden van positieve mogelijkheden op het terrein van vrijetijdsbesteding, leren en werken, werkelijke uitval wordt voorkomen.

Met de gewijzigde inzet van het jeugdbeleid, verandert ook de visie op opvoeding. Participatie wordt het nieuwe opvoedingsideaal (Heyting 1997). De ontwikkeling van kinderen en jongeren wordt gezien als een proces van dialoog en participatie waarin productieve bindingen worden opgebouwd tussen de jeugd en de

samenleving. Voorop in het participatieve opvoedingsideaal staat dat iedereen de kans moet krijgen om mee te doen aan en invloed te hebben op bestaande sociale instituties (gezin, publieke ruimte, onderwijs, werk). Ook normen en waarden moeten worden overgedragen in de wederkerige processen tussen sociale instituties en kinderen en jongeren (Du Bois-Reymond & Meijers 1987; Winter 2000). De participatiepedagogiek bevat tevens een ander perspectief op ontwikkeling en leren. In het 'oude' pedagogische model zijn de opvoeders de actieve actoren en de leerlingen en deelnemers het passieve publiek. Binnen de participatiepedagogiek wordt het leren beschouwd als een activiteit van de lerende zelf (Coombs & Ahmed 1974; Waal 2008).

De opdracht talentontwikkeling past goed bij de praktijk van het jongerenwerk, waar jongerenwerkers bezig zijn met het begeleiden van jongeren bij het volwassen worden in de samenleving (Metz 2011a,b). Het jongerenwerk gaat – ondersteund door onderzoek – aan de slag met het ontwikkelen van nieuwe werkvormen. In de jaren die volgen, groeit talentontwikkeling in het jongerenwerk uit tot een verzameling van interventies, projecten en activiteiten die worden ingezet om jongeren te stimuleren om aan hun ontwikkeling te werken. Door actief bezig te zijn met hun talent worden jongeren uitgenodigd, gestimuleerd en ondersteund bij het ontwikkelen van een positief zelfbeeld, het leren van algemene levensvaardigheden, het verkrijgen van eigenaarschap van het eigen leven, en als nodig gedragsverandering (Kooijmans et al. 2013). De activiteiten vinden plaats in een groep, waarbij de focus van de begeleiding gericht is op het individuele ontwikkelingsproces. Omdat talentontwikkeling meestal plaatsvindt in aanvulling op of als alternatief voor onderwijssucces waar het zwaartepunt ligt op cognitief talent, ligt binnen talentontwikkeling de nadruk op sportieve, artistieke of muzikale talenten (Kooijmans 2009) of op zelfontplooiing (identiteitsontwikkeling en algemene levensvaardigheden) (Metz 2011b).

Terwijl de nieuwe Wmo op het punt staat om van kracht te worden, heeft talentontwikkeling zich ontwikkeld tot een vorm van welzijnswerk met een doelgroep die voor een belangrijk deel onder het jeugdbeleid valt. Omdat de specifieke doelgroep van talentontwikkeling regelmatig in aanraking komt met criminaliteit, heeft talentontwikkeling ook nog te maken met veiligheidsbeleid. Vraag is nu wat de bijdrage is van talentontwikkeling aan het hedendaagse lokale sociale overheidsbeleid? Hieronder werk ik het uit voor de beleidsvelden: Wmo, jeugd en veiligheid.

Talentontwikkeling en de Wmo

Talentgericht werken met jongeren heeft niet te maken met de participatiewet. De vormen van ondersteuning die talentgericht werken biedt op het terrein van participatie maken deel uit van de Wmo. Talentontwikkeling met jongeren is een klein radertje in de brede opdracht van de Wmo, het biedt jongeren de gelegenheid om te leren participeren in de dragende samenleving. Het uitgangspunt van de dragende samenleving zijn activiteiten door en voor burgers. Echter, daarin participeren gaat niet voor alle jongeren vanzelf. Jongeren hebben een plek nodig waar zij kunnen

leren om initiatieven te nemen, plannen te maken en daadwerkelijk zorg te dragen voor de organisatie en uitvoering van de plannen. Dit leren gebeurt binnen talentprojecten waar jongeren zelf medeverantwoordelijkheid dragen voor de uitvoering. Ook is het nodig dat jongeren de gelegenheid hebben om sociale vaardigheden te ontwikkelen en zich bewust te worden van de omgangsvormen die nodig zijn om te kunnen participeren in de dragende samenleving. Ervaring leert dat de maatschappelijke participatie van jongeren in achterstand nogal eens mis gaat, door onbegrip, onkunde of onwil.

Daarnaast vormen talentontwikkelingsprojecten met jongeren een onderdeel van de dragende samenleving, ook wel bekend als collectief welzijn of de pedagogische basisinfrastructuur, waarin bovendien het positieve opvoedklimaat aanwezig is. Als deel van de dragende samenleving activeert talentontwikkeling jongeren tot ontmoeting en het opbouwen van sociale netwerken. Dit is met name van belang voor jongeren voor wie sociale participatie een opgave is zoals jongeren met beperkingen, psychische problemen of antisociaal gedrag. Om te voorkomen dat maatschappelijke uitsluiting zich herhaalt en om werkelijke inclusie mogelijk te maken, is het noodzakelijk dat het aanbod van talentgericht werken toegankelijk is voor alle jongeren, dus voor jongeren met en zonder beperkingen, met en zonder antisociaal gedrag. Talent als aangrijpingspunt functioneert als een krachtig middel om de verschillende groepen jongeren te bereiken, met elkaar in contact te brengen (inclusie), en te stimuleren en activeren om op passende en uiteenlopende ontwikkelingsniveaus te werken aan de eigen ontwikkeling.

Overigens: de participatiefunctie van talentontwikkeling is in de nieuwe Wmo bekend onder de noemer activerende dagbesteding. Activerende dagbesteding is bedoeld voor mensen die het niet zelf of ondersteund door hun netwerk lukt om een gezonde dagbesteding te hebben. Ook arbeidsmatige dagbesteding gericht op het aanleren van werknemersvaardigheden en structuur valt onder de Wmo. Dit is evenwel gekoppeld aan de mogelijkheid om door te groeien naar betaald werk.

Talentontwikkeling in het lokale jeugdbeleid

Het lokale jeugdbeleid betreft het preventieve jeugdbeleid en de jeugdhulp die in het kader van de Jeugdwet (transitie van de jeugdzorg en de AWBZ) is overgeheveld naar gemeenten. Preventief maakt talentontwikkeling in het jongerenwerk deel uit van de pedagogische basisinfrastructuur waar jongeren – en met name die jongere(n) die bij het opgroeien een steun in de rug nodig hebben – terecht kunnen.

De meeste jongeren hebben bij het volwassen worden in de samenleving geen hulp nodig van beroepskrachten. Zij realiseren hun dromen en lossen hun problemen op, zelf of samen met hun sociale netwerk. Een aanzienlijke en bovendien groeiende groep jongeren heeft echter wel de hulp van professionals nodig, omdat zij er alleen voor staan, de achterstand of problemen te groot zijn of omdat hun netwerk niet in staat is om de benodigde hulp te bieden (Metz 2013). Hun biedt talentontwikkeling gelegenheid om een positief zelfbeeld te ontwikkelen, algemene

levensvaardigheden te leren en eigenaar te worden van het eigen leven. Doordat het jongerenwerk onderdeel is van de jeugd- en de sociale infrastructuur, kan het tevens informatie en advies bieden en, als daar aanleiding voor is, doorleiden naar bijvoorbeeld de jeugdhulp.

De Jeugdwet regelt de ondersteuning, hulp en zorg aan jeugdigen en hun ouders bij alle denkbare opgroei- en opvoedproblemen, psychiatrische problemen en stoornissen. Hieronder vallen zowel ambulante jeugdhulp als verblijf bij pleegouders tot psychiatrische zorg. Een van de manieren waarop de Jeugdwet beoogt jeugdigen en hun ouders te ondersteunen, is door het inschakelen, herstellen of versterken van het probleemoplossend vermogen van de jeugdige, de ouders en de sociale omgeving. Talentontwikkeling binnen het jongerenwerk is zo'n werkwijze die jongeren de gelegenheid geeft om hun probleemoplossend vermogen te ontwikkelen en te (leren) gebruiken. Meerwaarde van het aanbieden van een dergelijke ondersteuning vanuit het jongerenwerk is dat het laagdrempelig is, met name van belang voor jongeren die bij andere instanties uitgevallen zijn. Tevens draagt het bij aan het normaliseren en ontzorgen, ook bekend als afschalen, in tegenstelling tot verdere medicalisering.

Talentontwikkeling en veiligheid

Inzet van jeugd en veiligheid is het voorkomen en tegengaan van jeugdcriminaliteit. Sleutel van het beleid is vroegtijdig ingrijpen. Plegen jongeren toch een delict, dan is het bedoeling om met snel en consequent straffen jeugdcriminaliteit terug te dringen. Nazorg na afloop van hun straf moet ervoor zorgen dat jongeren niet opnieuw de fout in gaan. De meeste gemeenten kennen de aanpak van jeugdgroepen. Problematische jeugdgroepen worden aan de hand van een shortlist in beeld gebracht en onderverdeeld in hinderlijk, overlastgevend of crimineel. Op basis van de analyse wordt een maatwerk aanpak ontwikkeld die bestaat uit combinatie van een groepsgerichte aanpak, een situatieve aanpak en een persoonsaanpak (Ferwerda & Kloosterman 2006).

Nieuw in de aanpak van jeugdcriminaliteit is de aandacht voor 12-, ook wel bekend als de aandacht voor de broertjes en zusjes. Het gaat hierbij om kinderen die ernstig normoverschrijdend of overlastgevend gedrag vertonen of vanwege hun omgeving een ernstig risico lopen om in de toekomst in contact te komen met politie en justitie. Hoop is dat vroegtijdig signaleren en hulp bieden verdere jeugdcriminaliteit kan voorkomen (Geluk 2014).

Er zijn aanwijzingen dat talentontwikkeling preventief een bijdrage kan leveren aan het veiligheidsbeleid. Dit omdat talentontwikkeling jongeren kan helpen om weerbaar te worden tegen criminaliteit, onder andere door het bieden van een pro-sociale vrijetijdsbesteding en een sociaal netwerk, het ontwikkelen van specifieke vaardigheden en het vinden van een toekomstperspectief (Kooijmans 2013). De aanwijzingen worden indirect bevestigd door empirisch onderzoek dat uitwijst dat het hebben van foute vrienden of psychische problemen een belangrijke rol speelt in de ontwikkeling van crimineel gedrag (Driessen et al. 2014).

Conclusie

Inzet van het lokale sociale (jeugd)beleid is dat mensen meer zelf gaan doen en onderling gaan oplossen, zodat er minder gebruik gemaakt gaat worden van de relatief dure, professionele en gespecialiseerde zorg. Om jongeren werkelijk aan te kunnen spreken op hun eigen kracht is het noodzakelijk dat jongeren kunnen leren waaruit hun krachten en talenten bestaan en hoe deze te gebruiken. De bijdrage van talentontwikkeling aan de doelstellingen van het overheidsbeleid kan worden samengevat in zes punten:

- jongeren activeren;
- bieden van mogelijkheden voor participatie en prosociale vrijetijdsbesteding, met name voor jongeren met beperkingen, jongeren met antisociaal gedrag en jongeren met een verhoogd risico op crimineel gedrag;
- jongeren leren participeren;
- informatie, advies en lichte hulp (en afschalen);
- signaleren en doorleiden;
- versterken van het probleemoplossend vermogen (en afschalen).

Het in het lokale sociale (jeugd)beleid uitgaan van de eigen kracht van jongeren en hun netwerken is daarmee in potentie een logische vervolgstap op de eerdere aandacht voor talentontwikkeling. Om ook in de praktijk van beleidscontinuïteit te kunnen spreken, is het nodig dat het lokale bestuur zich niet langer laat verblinden door de bestuurlijke complexiteit van de transities, en serieus werk gaat maken van het uitbouwen van de pedagogische basisinfrastructuur c.q. dragende samenleving inclusief het beschikbaar stellen van middelen.

Dit artikel is geschreven in het kader van Raak Pro Talentontwikkeling bij risicjongeren, een meerjarig onderzoeksproject van de Hogeschool van Amsterdam, Avans Hogeschool, Nederlands Jeugdinstituut, Universiteit van Amsterdam, De Twern, Divers, Dock, Streetcornerwork, Combiwel, IJsterk, Richard Kraijcek Foundation, Roc Tilburg en Roc TOP.

Literatuur

- Coombs, P. H., & Ahmed, M. (1974). *Attacking rural poverty. How non-formal education can help*. Baltimore: Johns Hopkins University Press.
- Driessen, F. M. H. M., Duursma, F., & Broekhuizen, J. (2014). *De ontwikkeling van de criminaliteit van Rotterdamse autochtone en allochtone jongeren van 12 tot 18 jaar. De rol van achterstanden, ouders, normen en vrienden* Politiewetenschap, Vol. 73. Amsterdam/Apeldoorn/Utrecht: Politie en Wetenschap.
- Du Bois-Reymond, M., & Meijers, F. (1987). Inleiding. Een oriëntatie. In F. Meijers & M. Du Bois-Reymond (Red.), *Op zoek naar een moderne pedagogische norm. Beeldvorming over jeugd in de jaren vijftig: het massajeugdonderzoek (1948–1952)*. Amersfoort: Acco.

- Ferwerda, H., & Kloosterman, A. (2006). *Jeugdgroepen in beeld. Stappenplan en randvoorwaarden voor de shortlistmethodiek*. Arnhem: Bureau Beke.
- Geluk, C. (2014). *Very young offenders who are at risk. A two year follow up study on the development of offending and related problems*. Amsterdam: Vrije Universiteit.
- Gilsing, R. (2005). *Bestuur aan banden. Lokaal jeugdbeleid in de greep van nationaal beleid*. Den Haag: SCP.
- Heyting, F. (1997). *Het vanzelfsprekende en het discutabele*. Amsterdam: SWP.
- Kooijmans, M. (2009). *Battle zonder knokken. Talentcoaching van risicjongeren*. Amsterdam: SWP.
- Kooijmans, M. (2013). Het rechte pad. Talentontwikkeling en “resistence to crime.” In T. J. Abdallah, S. E. Kooijmans, M. Raven (Red.), *Perspectieven op talentontwikkeling in het jongerenwerk. Succeservaringen, Rolmodellen en het Rechte pad* (pp. 9–16). Amsterdam: Youth Spot, Hogeschool van Amsterdam.
- Kooijmans, M., Abdallah, S. E., & Raven, T. J. (2013). *Perspectieven op Talentontwikkeling in het Jongerenwerk. Succeservaringen, Rolmodellen en het Rechte Pad*. Amsterdam: Youth Spot, Hogeschool van Amsterdam.
- Metz, J. W. (2009). Over burgerparticipatie, welzijnsbeleid en de Wmo. Historiografie van de werksoort maatschappelijk activeringswerk. *Journal of Social Intervention*, 18(2), 61–83.
- Metz, J. W. (2011a). *Kleine stappen, grote overwinningen. Jongerenwerk als historisch beroep met perspectief*. Amsterdam: SWP.
- Metz, J. W. (2011b). Molensteen of groeidiamant. Over de waarde van talentontwikkeling voor het jongerenwerk. *Cultuur & Educatie*, 10(30), 74–89.
- Metz, J. W. (2011c). *Welzijn in de 21ste eeuw. Van sociale vernieuwing naar welzijn nieuwe stijl*. Amsterdam: SWP.
- Metz, J. W. (2013). *De waarde(n) van het jongerenwerk*. Amsterdam: HvA publicaties.
- Waal, V. de. (2008). *Uitdagend leren. Culturele en maatschappelijke activiteiten als leeromgeving*. Bussum: Coutinho.
- Winter, M. de. (2000). *Beter maatschappelijk opvoeden. Hoofdpijnen van een eigentijdse participatiepedagogiek. Oratie*. Assen: Van Gorcum.

Over de auteur

Dr. Judith Metz is lector Youth Spot – Jongerenwerk in de Grote Stad.

